

HENRY DAVID THOREAU

Nesupunerea civică
și alte scrieri

Selecție, traducere și note de
OVIDIU MORAR

EDITURA HERALD
București

CUPRINS

Introducere	7
Notă biografică	19
Despre religie și prietenie	
Notă introductivă	27
1. Fabula creștină	30
2. Prietenia	40
Omul împotriva Statului	
Notă introductivă	65
1. Paradisul (ce urmează a fi) recâștigat	68
2. Nesupunerea civică	90
3. Viața fără principii	117
Trupul lui John Brown	
Notă introductivă	141
Pledoarie pentru Căpitanul John Brown	144
Fragmente din <i>Jurnal</i>	
Notă introductivă	171
1. Despre mine însumi	177
2. Pentru ce am trăit	194
3. Concord	204
4. Prietenii și vecinii mei	221

INTRODUCERE¹

HENRY THOREAU a fost cel mai bun exemplu din istoria noastră, poate din întreaga istorie literară, de om care credea că poate să facă tot ceea ce vrea. Geniul său avea alte calități distinctive: era un poet-naturalist, cum l-a numit Channing², probabil cel mai bun din toată literatura, o esență concentrată a excentricității din New England, un protestant *à outrance*, cum l-a descris Emerson³, un mare prieten al naturii, cel mai bun pictor al mediului american, un botanist corect, un ornitolog inegal, un bun istoric, un prozator de cea mai înaltă ținută. Însă niciunul dintre aceste aspecte ale geniului său, dacă nu e cel din urmă, nu explică faima crescândă a operei sale, credința din ce în ce mai mare că el aparține micului grup de americani cu adevărat mari, nici devoțiunea cititorilor care, în pofida dificultății de a-l urmări pe om de-a lungul multitudinii de pagini needitate, îl găsesc modern în vreme ce majoritatea contemporanilor lui sunt perimați, la fel de incitant prin ideile lui ca și prin stil și într-adevăr un clasic în sensul cald, nu rece, al acestui cuvânt folosit adesea abuziv.

Mult i-a dăunat reputației lui de scriitor credința încă răspândită că a fost doar un scriitor al naturii, iar o neînțelegere a caracteristicii lui reale a fost răspândită prin comentariile lui Lowell⁴ și Stevenson, care au influențat până și ultimele manuale de literatură americană. Acestea îl descriu ca pe un

---

¹ Introducerea, nota biografică și toate notele introductive aparțin editorului american (Henry Seidel Canby).

² W.E. Channing, *Thoreau, the Poet-Naturalist*, Boston, 1873.

³ R.W. Emerson, *Biographical Sketch*, Walden Edition, vol. I, Boston, 1906.

⁴ J.R. Lowell, *My Study Windows*, Boston, 1871.

om frustrat, un evazionist ce s-a scufundat până la urmă într-o mlaștină a observațiilor pseudo-științifice. Nu cunosc niciun om a cărui viață a fost mai fericită ca a lui Thoreau, și despre acest lucru el depune frecvent mărturie până la sfârșit. Și, dacă a fost un scriitor al naturii *à outrance*, plătind pedeapsa tuturor celor a căror ambiție e cunoașterea fără sfârșit, acesta nu e modul cel mai potrivit de a începe lectura lui.

Pe scurt deci, și cu riscul simplificării excesive, trebuie repetat că Thoreau a fost în primul rând un om hotărât să facă tot ce voia într-o societate care, la fel ca toate societățile, de la *Evreii lui Iisus Hristos* la *Americanii lui Babbitt*, susținea că individul trebuie să se conformeze cerințelor convenționale ale momentului sau altfel va fi considerat un bleg, un eretic, un radical sau un nătărău.

La fel ca mulți dintre contemporanii lui din New England, din anii '40 și '50, care clocoteau de energie materială și spirituală, Henry Thoreau a fost un reformator radical. Majoritatea reformatorilor momentului voiau să ia lumea cu ei. Alcott, tatăl Louisei, era gata s-o conducă în Utopia, unde instinctele vulgare ale oamenilor s-ar fi topit ca untul la soare. Emerson voia să-i arate lumii religii noi. Fourier și tovarășii lui aveau o nouă economie a comunismului, sigură de succes. Pionierii împreună cu speculanții de pământuri care țineau curcubeie în fața nasului veneau în hoarde din Est ca să se îmbogățească în Vest.

Thoreau nu era genul acesta de reformator. Avea un fond de bun-simț egalat numai de idealismul și de bravada lui. Nu voia să plece din New England, nu căuta nicio Utopie, era stăpânul propriei lui economii, cunoștea numai o religie, care era „perfecta corespondență dintre Natură și om, astfel încât omul e acasă în ea”. Concordul era pentru el un paradis îndestulător, paradisul unui realist, microcosmos al lumii și mai bun decât lumea, întrucât era mai mic și putea fi cunoscut. Tot ce cerea

el era să facă ce voia, să aibă ceea ce îi era util și să fie în consecință un om mai bun și mai fericit.

Aceasta poate suna simplu până la naivitate. Dar Thoreau nu era naiv. Căci el voia să simtă, să gândească și să muncească nestânjenit de presiunea diferitelor idei despre viață. Fiind un puritan în cel mai bun sens al cuvântului, voia ca activitatea și plăcerea lui să se desfășoare în mod nestingherit, fără compromisuri. Însă aceasta e tocmai ceea ce societatea, cu îndatoririle, lăcomiile și, mai presus de toate, convențiile ei face să fie dificil pentru orice om și mai ales pentru intelectul creativ. Iar, dacă individul se pomenește în mijlocul Revoluției Industriale, în care motivul profitului e deja predominant, în care independența, ca întotdeauna, e condiționată de succes, iar succesul înseamnă a face bani, atunci simpla lui dorință de a face tot ce dorește naște problemele globale ale societății civilizate moderne – omul împotriva mașinii și a vieții ca o mașină și omul împotriva Statului.

Nu avem aici un recurs la vechea ordine. Nu era niciun ordin monahal, pe vremea lui Thoreau, consacrat slujirii naturii; într-adevăr, dacă ar fi fost la Concord, așa cum avea să fie, într-un anume sens, mai târziu la Cambridge, o profesie de știință, știința e o haină prea strâmtă pentru mintea creativă, poetică. Fermierii din Concord încă încercau să trăiască din munca pământului, și Thoreau îi iubea, însă noua epocă redusese oportunitățile agriculturii. A fi fermier acum însemna a fi legat de o rutină care nu mai lăsa timp pentru alte experiențe. Era mai bine să fii fermier în Conantum decât mână de lucru într-o fabrică, întrucât erai mai aproape de natură, adică de o realitate mai sănătoasă, însă ambele ocupații încorsetau mintea interogativă și înăbușeau spiritul liber. Astfel, dacă acea minte interogativă era ascuțită și clarvăzătoare ca a lui Henry Thoreau, acolo, în acel sat cu două mii de locuitori și în împrejurimile lui cu o suprafață de relativ puține mile pătrate, dilema

individului care voia să-și trăiască viața, care voia să trăiască în timp ce-și câștiga traiul necesar, devenea la fel de precisă ca atunci când Concord ar fi fost Londra, iar pădurile și câmpurile sale, un continent. Prin urmare, acest filosof rural, care putea găsi Nova Zembla într-o mlaștină înghețată și opera sa într-un fir de telegraf bâzâitor, trecea ușor de la problemele iubitorului de natură, care crede că a surprinde momentul în care înfloresc florile din Concord este la fel de important în ochii Divinității ca a vinde o proprietate, la speculațiile mult mai largi din *Viața fără principii* și *Nesupunerea civică*, ce conțin cea mai bună, întrucât e cea mai onestă, contestare a statului totalitar și a oricărei dictaturi a instituțiilor asupra oamenilor. Astfel, speculațiile lui locale au devenit de importanță generală, mai ales pentru această epocă.

Totuși, Thoreau, deși s-a spus că vorbea ca Emerson, n-a fost un emersonian. El trata realități simple, nu un perfecționism general, iar transcendentalismul său era întotdeauna temperat de experiența yankee. Era spiritual, însă nu un umorist; era certăreț; era un yankeu subtil și-n același timp un filosof intransigent. Iar Concordul lui, deși un loc de întâlnire pentru intelectuali ca Hawthorne, Emerson, Channing, Alcott și un stol al inteligenței minore, era, de asemenea, cea mai mare parte din New England, într-adevăr (dacă privim spre zilele noastre) cel mai american dintre orașe. El are străinii lui, irlandezii, capitaliștii lui avari, filantropii lui obscuri, reformiștii și conservatorii lui. Avea ortodoxismul lui fiert tare și sentimentalității lui volubili. Erau o mulțime de vechi Adami în barurile lui și printre vânătorii și pescarii din luncile lui. În ciuda unei mari presiuni a gândirii, orașul în sine era la fel de uman ca Winesburg, Ohio sau locul natal al lui Huckleberry Finn. Și, în loc de a ține conferințe despre lume și mântuirea ei (ca alți locuitori din New England), Thoreau a abordat mult mai concreta problemă a modului cum un tânăr intelectual din acest Concord, acest microcosmos al Americii, putea face ceea ce vrea fără a irosi timp prețios și

---

energie făcând bani – cu alte cuvinte, cum să evite competiția cu toți acei Jones din Concord și totuși să aibă ce mânca, ce bea și ce îmbrăca și o libertate asigurată față de presiunea de a se conforma voinței familiei și a vecinilor. Aceasta e problema oricui sau, mai bine zis, a oricui are o viață proprie care se desparte de convențional și își propune s-o urmeze până la capăt. Thoreau a văzut implicațiile generale ale acesteia, însă a pus-o în aplicare în termenii săi proprii. *Walden* este o carte despre cum să-ți trăiești viața într-o riguroasă simplitate. E o carte pentru „elevi săraci”, nu pentru oameni de familie bună, care trebuie să-i aplice principiile prin alte metode. *Jurnalul* este o vastă cronică a unei vieți trăite în mijlocul unei societăți care vrea ceva foarte diferit. *Nesupunerea civică* e aceeași hotărâre ridicată la demnitatea unei contestări a Statului.

Metodele lui Thoreau de a face ceea ce voia au fost proprii lui și ar trebui discutate într-o biografie, nu în această scurtă introducere. Ceea ce voia s-ar cuveni totuși descris, căci explică din altă perspectivă singulara persistență a celor mai bune creații ale sale, o persistență a interesului atât de mare, încât acum, după mai puțin de un secol, am putea îndrăzni să spunem că e cel mai durabil dintre scriitorii americani.

Ceea ce voia era o completă și simpatetică intimitate cu mediul înconjurător. Voia să-și extindă propria vitalitate asupra arborilor, florilor, țestoaselor, furtunilor, marmotelor, râurilor, vervețelor și bălților, până când le va fi cunoscut așa cum Montaigne a cunoscut natura umană. Dar Thoreau nu iubea mai puțin oamenii. În pofida aluziilor sale jignitoare referitoare la societate, în pofida drumurilor lăturalnice pe care mergea – prin spatele zidurilor și prin pădure, ca să evite străzile din sat –, în pofida invidiei din pricina singurătății sale, afecțiunea lui față de semenii săi bărbați (dacă nu adesea femei) era uneori aproape morbidă, după cum o atestă obsesia sa față de problemele prieteniei.

Despre religie și prietenie

NOTĂ INTRODUCȚIVĂ

Aceste două eseuri fac parte din încărcătura primei cărți a lui Thoreau, *O săptămână pe râurile Concord și Merrimack*, pe care el a pregătit-o pentru publicare în 1849. Alcott afirmă în jurnalul său că, la 13 ianuarie 1848, Thoreau i-a citit un eseu în manuscris despre prietenie, pe care tocmai îl scrisese. Nu există nicio sugestie aici că ar fi făcut parte din cartea care deja îi fusese citită lui Alcott în 1847 și trimisă la diferiți editori, care au refuzat-o. Cum eseu include părți din *Jurnal* ce datează încă din 1839, se poate presupune că Thoreau l-ar fi compilat pentru o prelegere sau un eseu și l-ar fi introdus în *O săptămână* la ultima revizuire a manuscrisului. Discuția lui despre religie și *Noul Testament* se poate sau nu să fi fost scrisă pentru *O săptămână*. Cu siguranță că legătura ei cu contextul e doar facultativă și poate fi privită ca dovada rupturii lui cu ortodoxismul, căruia unii dintre membrii familiei sale îi erau partizani vehemenți. Porțiuni incluse în ea pot fi găsite în *Jurnal* încă din 1838. „În 1838 sau cam pe-acolo, spune H.S. Salt în biografia *Henry David Thoreau*¹, pe când era încă profesor, se îndepărtase în tăcere, dar hotărât de congregația lui Dr. Ripley. După aceasta a refuzat să plătească taxa pentru Biserică, însă a scăpat de închisoare semnând o declarație că nu era membrul niciunei organizații religioase. Dacă cititorul interesat va citi după acest eseu discuția lui Thoreau despre

¹ H.S. Salt, *The Life of Henry David Thoreau*, London, 1890.

marile cărți religioase ale lumii, care în acest volum¹ e omisă din *O săptămână* (vezi ediția *Walden*, I, pp. 140–150, pp. 153–165), sau va privi acest eseu despre religie în legătură cu fragmentele din *Jurnal* intitulate *Despre mine însumi* și *Pentru ce am trăit*, el va reuși să definească natura religiei neortodoxe, dar foarte reale a lui Thoreau. Nici transcendentalismul, nici panteismul n-o pot descrie convingător.

Cât despre bine-cunoscutul eseu despre prietenie, concluziile, ca și premisele lui sunt răspândite în *Jurnal* de la început până la sfârșit. Channing afirma că analiza atentă a prieteniei făcută de Thoreau era „poetică și romantică” și că a o citi literal ar însemna să-l acuzi pe autorul ei de stupiditate. R.L. Stevenson sugera că era o destindere după dezamăgirea din dragostea lui pentru Ellen Sewall, care l-a preferat pe fratele lui.² Însă cititorul, mai ales dacă are în vedere după acest eseu fragmentele mai târzii din *Jurnal*, va simți probabil că Thoreau raționalizează și transcendentalizează aici o emoție profundă care îi era provocată mai repede de bărbați decât de femei. Acesta e un eseu foarte masculin, o încercare de a extrage din valorile lui sexuale o emoție care în cea mai pură formă se află mai presus și dincolo de atracția sexuală și totuși, în vreme ce sublimează această atracție, nu pierde niciodată amintirea intensității legăturilor sufletești. Trebuie remarcat faptul că mărturiile lui Thoreau despre astfel de legături – mărturii adesea foarte extinse – sunt mai ales despre prietenia bărbaților. Și, de asemenea, că, deși în niciun caz ipocrit, cum reiese din remarcă sa că ceea ce era ofensator în senzualitatea din volumul *Fire de iarbă* al lui Whitman era numai că bărbații și femeile nu erau destul de puri ca să-l citească fără răutate; nimic nu-l tulbura mai adânc decât impuritatea necuviin-

¹ Ediția *The Works of Thoreau*, selectată și editată de Henry Seidel Canby, Houghton Mifflin Company Boston, Cambridge Edition, 1937. (N. red.)

² Ediția *Walden*, IX, p. 149. (N. ed.)

cioasă.¹ Puternicul lui simț moral considera puritatea drept un ideal indispensabil în orice relație afectivă. Eseul deci nu e despre prietenia obișnuită: idealurile lui sunt prea rigide pentru aceasta, după cum Thoreau a aflat pe propria-i piele în propriile lui așteptări exigente de la prietenii lui. E un program pentru o relație afectivă între două ființe omenești indiferent de sex, având drept scop uniunea lor spirituală și intelectuală. E o predică după versul lui Tennyson: „Trebuie să-l iubim pe cel mai înalt atunci când îl vedem”.

Aceste extrase din *O săptămână pe râurile Concord și Merrimack* au fost publicate pentru prima oară în volum în 1849.

---

¹ Vezi, de pildă, Ediția *Walden*, III, p. 333, IV, p. 185. (N. ed.)

I

FABULA CREȘTINĂ¹

Cei mai mulți dintre oamenii cu care stau de vorbă, până și bărbați și femei înzestrați cu o anumită originalitate sau chiar cu geniu, au propria lor schemă a universului în întregime tăiată și uscată – foarte *uscată*, vă asigur, ca să mai poată auzi, destul de uscată ca să ardă, uscată și făcută pulbere, pare-mi-se – pe care o așază între tine și ei în cel mai scurt contact, un cadru vechi și șubred cu toate scândurile rupte. Ei nu merg fără patul lor. Anumite lucruri și relații care mie mi se par complet lipsite de importanță și de consistență sunt pentru ei definitiv fixate – ca, de pildă, Tatăl, Fiul și Sfântul Duh și altele asemenea. Acestea sunt pentru ei la fel ca veșnicile dealuri. Însă în toate căutările mele n-am întâlnit nici măcar o urmă de autoritate în aceste lucruri. Ele n-au lăsat nici măcar o amprentă la fel de distinctă ca floarea delicată dintr-o îndepărtată eră geologică pe cărbunele din vatra mea. Omul cel mai înțelept nu propovăduiește nicio doctrină, n-are nicio schemă, nu vede pe cer niciun acoperiș, nici măcar o pânză de păianjen. E doar cer senin. Dacă văd cumva mai clar într-un anume moment decât în altul, înseamnă că mediul prin care văd e mai clar. A vedea de la pământ la cer și a vedea acolo o armătură, acea veche schemă evreiască! Ce drept aveți voi să mențineți acest obstacol ca să nu vă pot înțelege, ca să

---

¹ Acest eseu este preluat din „A Week on the Concord and Merrimack Rivers”, p. 7 (*Walden Edition*), în care este în mod clar un insert. Câteva pagini din pregătire sunt omise. (*N. ed.*)

nu mă puteți înțelege? Nu l-ați inventat voi; v-a fost impus. Examinați-vă autoritatea. Chiar și Hristos mă tem că a avut propria sa schemă, propria sa conformitate cu tradiția, care îi viciază puțin învățătura. El nu înghițise toate formulele. A propovăduit pur și simplu câteva doctrine. Cât despre mine, Abraham, Isaac și Iacob sunt acum doar cele mai subtile esențe imaginabile, care n-ar putea păta cerul dimineții. Schema voastră trebuie să fie cadrul universului; toate celelalte scheme vor fi în curând ruine. Dumnezeu cel perfect în revelațiile lui n-a ajuns niciodată la vreuna dintre declarațiile pe care voi, profeții lui, le formulați. Ați învățat oare alfabetul cerului și puteți număra până la trei? Cunoașteți oare numărul membrilor familiei lui Dumnezeu? Puteți pune oare mistere în cuvinte? Vă permiteți oare să fabulați despre infabil? Spuneți-mi, rogu-vă, ce fel de geografi sunteți voi ca să vorbiți despre topografia cerului? Ai cui prieten sunteți voi ca să vorbiți despre personalitatea lui Dumnezeu? Crezi, Miles Howard, că El te-a făcut confidentul lui? Spune-mi care-i înălțimea munților de pe lună sau care-i diametrul spațiului și s-ar putea să te cred, dar, de-mi vorbești despre istoria secretă a Atotputernicului, te voi declara nebun. Avem totuși un fel de istorie familiară a Dumnezeului nostru – la fel cum și tahi-tienii au despre al lor – și marea imaginație a vechiului poet ni s-a impus drept adevăr veșnic de nezdruncinat și drept însuși cuvântul lui Dumnezeu. Pitagora spune într-adevăr că: „O afirmație adevărată despre Dumnezeu este o afirmație a lui Dumnezeu”, însă ne putem foarte bine îndoii că există vreun exemplu de acest fel în literatură.

Noul Testament e o carte inestimabilă, deși mărturisesc că am fost la început ușor influențat împotriva ei din cauza Bisericii și a școlii sabatice, astfel încât înainte de a o citi mi se părea cea mai șovină carte din catalog. Totuși, am scăpat repede din plasa lor. Era greu să-ți scoți comentariile lor din

cap și să-i guști adevărata aromă. Cred că *Drumul pelerinului*¹ e cea mai bună predică inspirată din acest text; toate celelalte predici pe care le-am auzit ori despre care am auzit nu-s decât biete imitații ale acesteia. Ar fi un lucru trist să fii influențat împotriva Vieții lui Hristos de faptul că cei care au editat cartea erau creștini. De fapt, uneori iubesc această carte, deși pentru mine e un fel de castel în aer la care îmi e îngăduit să visez. Ajungând la ea atât de recent și de proaspăt, are un farmec cu atât mai mare cu cât nu găsesc pe nimeni cu care să discut despre ea. Nu citesc niciodată romane, e în ele prea puțină viață reală și prea puțină gândire. Textele care-mi plac cel mai mult sunt scripturile mai multor popoare, deși întâmplător le-am cunoscut mai întâi pe ale hindușilor, ale perșilor și apoi pe ale evreilor, la care am ajuns la sfârșit. Dați-mi una dintre aceste biblii și m-ați redus la tăcere o vreme. Când îmi recapăt uzul limbii, am obiceiul să-mi tulbur vecinii cu noi afirmații, însă aceștia de obicei nu pot vedea dacă există vreun dram de spirit în ele. Astfel a fost experiența mea cu Noul Testament. N-am ajuns încă la crucificare, am recitat-o de atâtea ori. Mi-ar plăcea foarte mult să le-o citesc cu voce tare prietenilor mei, dintre care unii sunt serios favorabili; e atât de bună și sunt sigur că n-au auzit-o niciodată, se potrivește exact cu cazul lor și ar trebui să ne delectăm mult cu ea împreună, însă instinctiv îmi pierd orice nădejde de a ajunge la urechile lor. Curând ei arată, prin semne inconfundabile, că le este nespus de plicticoasă. Nu vreau să spun că eu sunt cu ceva mai bun decât vecinii mei, căci, vai!, știu că sunt doar la fel de bun, deși îmi plac cărțile mai bune decât cele preferate de ei.

E remarcabil că, fără a contesta favoarea universală cu care Noul Testament e în aparență receptat și chiar bigotismul

---

¹ Probabil că autorul face aluzie la alegoria creștină *The Pilgrim's Progress* (1678) a scriitorului britanic John Bunyan, considerată drept primul roman în limba engleză.

cu care e apărat, nu se arată nicio simpatie, nu există nicio apreciere pentru sistemul adevărului cu care acesta are de-a face. Nu cunosc nicio carte care să aibă atât de puțini cititori. Nu e niciuna atât de evident ciudată, atât de eretică, de nepopulară. Pentru creștini, nu mai puțin decât pentru greci și evrei, e o prostie și o piederică. Există, într-adevăr, în ea serioase lucruri pe care niciun om n-ar trebui să le citească tare de mai multe ori. „Căutați mai întâi împărăția cerurilor.” „Nu adunați comori în lumea aceasta.” „Dacă vreți să fiți perfecți, duceți-vă și vindeți tot ce aveți și dați săracilor și veți primi comoară în ceruri.” „Ce câștig are omul dacă dobândește întreaga lume, dar își pierde sufletul? Căci ce ar putea da omul în schimbul sufletului lui?” Gândiți-vă la asta, yankeilor! „Verificați, vă spun vouă, dacă aveți credință cât o boabă de muștar, veți spune către acest munte: mută-te din acest loc și el se va muta; și nimic nu va fi cu neputință pentru voi.” Gândiți-vă cum ar putea fi repetate aceste lucruri unui public din New England! De trei, de patru, de cincisprezece ori, până când se pot umple trei butoaie cu predici! Cine le poate citi cu voce tare fără fățarnicie? Cine le poate asculta fără fățarnicie și fără să iasă din casa de rugăciuni? Ele *nu au fost* niciodată citite, *nu au fost* niciodată ascultate. Lăsați numai una dintre aceste fraze să fie citită cum se cuvine din orice amvon din țară și nu va mai rămâne piatră peste piatră din acea casă de rugăciuni.

Însă Noul Testament tratează despre om și problemele lui spirituale într-un mod prea exclusivist și e prea constant moral și personal pentru ca numai el să mă poată mulțumi, căci nu sunt interesat numai de natura religioasă sau morală a omului și nici chiar de om. N-am planuri dintre cele mai clare. Vorbind la modul absolut, fă celorlalți ce ți-ar plăcea ca ei să-ți facă ție nu e în niciun caz o regulă de aur, ci cea mai bună regulă de argint obișnuit. Un om onest ar avea puține ocazii de a o aplica. De aur ar fi să nu existe nicio regulă într-un astfel

de caz. Nimic din această carte n-a fost acceptat fără permisiune. Hristos a fost un actor sublim pe scena lumii. El știa ce se gândea despre el atunci când a spus: „Cerul și pământul vor pieri, dar vorbele mele nu vor pieri”. Mă simt aproape de el în momente ca acesta. Totuși, el i-a învățat pe oameni într-un mod imperfect cum să trăiască; gândurile lui erau îndreptate spre altă lume. Există și un alt fel de succes decât al lui. Chiar și aici avem un mod de viață de atins și trebuie să-l păstrăm cât mai mult. Există încă diferite probleme grave de rezolvat și trebuie să facem unele schimbări ca să trăim, între spirit și materie, viața omenească de care suntem capabili.

Un om sănătos, cu o slujbă sigură precum tăiatul lemnului cu 50 de cenți stânjenu și cu un loc de tabără în pădure, nu va fi niciodată un bun creștin. Noul Testament poate fi pentru el o carte preferată în unele zile, dar nu în toate sau în majoritatea zilelor. Va prefera să meargă la pescuit în orele de răgaz. Deși erau și ei pescari, apostolii făceau parte din rasa superioară a pescarilor în mare și niciodată nu căutau știuci mici în râurile interioare.

Oamenii au o singură dorință: de a fi buni fără a fi buni la ceva anume, pentru că, probabil, gândesc vag că tot așa le va fi și lor bine la sfârșit. Tipul de morală pe care preoții îl inculcă e o politică foarte subtilă, mult mai bună decât cea a politicienilor, iar lumea e guvernată de ei cu succes, la fel ca de polițiști. Nu merită să lăsăm imperfecțiunile noastre să ne tulbure mereu. Conștiința chiar nu ne monopolizează și nu trebuie să ne monopolizeze întreaga viață, nu mai mult decât inima sau capul. E la fel de expusă bolii ca oricare altă parte. Am văzut unii a căror conștiință, fără îndoială din cauza nepăsării anterioare, devenise la fel de iritabilă precum cea a copiilor răsfățați și nu le mai dădea pace în cele din urmă. Nu știau când să-și inghită îmbucătura, iar viața lor evident că nu dădea nicio picătură de lapte.